

Методичні рекомендації для керівників гуртків щодо проведення заходів в рамках відзначення Дня Соборності України

Історична довідка

День Соборності України – свято, що відзначається щороку 22 січня в день проголошення Акту возз'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки, що відбулося у 1919 році.

22 січня у день проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки (далі –УНР) та Західноукраїнської Народної Республіки (далі –ЗУНР). Держава щороку відзначає День Соборності. Офіційно в Україні свято встановлено Указом Президента «Про День соборності України» від 21 січня 1999 року № 42/99.

Акт Злуки увінчав соборницькі прагнення українців – щонайменше, з середини ХІХ століття. Це була центральна подія для українського державотворення. 24 серпня 1991 року позачергова сесія Верховної Ради УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України, його підтримали українці на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. Ця подія стала відправною точкою сучасної історії Української державності. Утім, історики цілком справедливо відзначають, що 24 серпня 1991 року насправді відбулося відновлення незалежності України.

Вперше у ХХ столітті українська незалежність була проголошена 22 січня 1918 року, ІV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу. Внаслідок невдач Української революції 1917–1921 року державність зберегти не вдалося. І як результат, упродовж ХХ століття українці змушені були не раз відновлювати її в боротьбі.

Є низка значень терміну «**соборність**». Найбільш вживані з них: *об'єднання в одне державне ціле всіх земель, населених конкретною нацією на суцільній території; духовна консолідація всіх жителів держави, згуртованість громадян, незалежно від їхньої національності*. Нарешті, соборність невіддільна від державності, суверенітету й реальної незалежності народу – фундаменту для побудови демократичної держави.

У 71-у річницю Акта Злуки (22 січня 1990 року) в Україні відбулася одна з найбільших у Центрально-Східній Європі масових акцій – «**живий ланцюг**» як символ єдності східних і західних земель України. Понад мільйон людей, узявшись за руки, створили безперервний ланцюг від Івано-Франківська через Львів до Києва. Акція засвідчила, що українці подолали страх перед комуністичною партією і готові протистояти тоталітарному режиму. 33 роки

тому ця подія стала провісником падіння СРСР і відновлення незалежної України.

В умовах протидії російській агресії важливо говорити не тільки про 24 серпня 1991 року – подію, яка стала логічним завершенням боротьби українців за незалежність, а й про цілу низку історичних подій XX століття, що були визначальними для українського державотворення. Серед них:

- 22 січня 1918 року – проголошення IV Універсалом Української Центральної Ради незалежності Української Народної Республіки;
- 22 січня 1919 року – проголошення Акта злуки УНР і ЗУНР;
- 15 березня 1939 року – проголошення незалежності Карпатської України;
- 30 червня 1941 року – проголошення Акта відновлення української державності;
- 16 липня 1990 року – ухвалення Декларації про державний суверенітет України;
- 1 листопада 1918 року – день «Листопадового чину», українського повстання у Львові, за результатами якого проголошено ЗУНР;
- 1 грудня 1991 року – Всеукраїнський референдум на підтвердження Акта проголошення незалежності України.

Усі ці події засвідчують тривалий і непростий шлях України до незалежності, цінності ідеї власної державності.

Перше офіційне відзначення свята Соборності на державному рівні відбулося 22 січня 1939 року в Карпатській Україні в м. Хусті. Таким чином, закарпатці нагадали про волю українців, висловлену на з'їзді Всенародних зборів у Хусті 21 січня 1919 року про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею в Києві. Це була не просто маніфестація, а найбільша, за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини, демонстрація українців, в якій взяли участь понад 30 тис. осіб, що з'їхались до столиці Карпатської України.

Текст IV Універсалу датований 9 (22) січня 1918 року. Ухвалили його пізно вночі 11 (24) січня 1918 року на засіданні Малої Ради. Документ містив чотири головні напрями: проголошення самостійності Української Народної Республіки; доручення Раді Народних Міністрів укласти мир з Центральними державами; оповіщення оборонної війни з більшовицькою Росією; декларування основ внутрішнього соціально-економічного будівництва й окреслення заходів для припинення війни з Центральними державами.

Проголошенню IV Універсалу передував виступ голови Української Центральної Ради Михайла Грушевського: *«Високі збори!.. Народ наш прагне миру. І Українська Центральна Рада доложила всіх зусиль, щоб дати мир негайно. Але петроградське правительство, Совіт народніх комісарів, оголошує нову «священну війну», а з другого боку, це правительство насилає своє військо, червоногвардійців та більшовиків на Україну і веде з нами братовбивчу війну. Щоб дати нашому правительству змогу довести справу миру до кінця і захистити від усяких замахів нашу країну, Українська Центральна Рада*

постановила не відкладати до Установчих зборів ті справи і в цій цілі Українська Рада вже з 9 січня відбувала перманентне, безперервне засідання аж до цього часу і постановила важну річ – видати оцей Універсал».

Голосували за епохальний для України документ поіменно. Із 49 членів Ради, що брали участь у ньому, «за» було 39, «проти» – 4, «утрималось» – 6 осіб.

Орієнтовний перелік документальних фільмів, які відображають події Української революції 1917 – 1921 років

№	Назва картини	Рік випуску	Режисер	Посилання на фільм
1.	«Акт Злуки: відтворення історичної правди»	2011	Тарас Каляндрук	www.youtube.com/watch?v=vd8FWOjkqAs
2.	«Апельсинова долька»	2004	Ігор Кобрин	www.youtube.com/watch?v=svK7jdg4xOo
3.	«Герої України. Крути. Перша Незалежність»	2014	Сніжана Потапчук	www.youtube.com/watch?v=CsYnrW4Sqw
4.	«Свято Злуки. Політика пам'яті»	2011		www.youtube.com/watch?v=DL7Oqy0fqDo
5.	«Хроніки української революції»	2008	Сергій Братішко	www.youtube.com/watch?v=pNH9 dXgh6A

Корисні Інтернет-посилання

Перелік науково-популярних і наукових інтернет-публікацій, присвячених проголошенню незалежності УНР:

1. Гай-Нижник П. IV Універсал Української Центральної Ради – проголошення незалежності УНР [Електронний ресурс] / Павло Гай-Нижник. // Особистий сайт – Режим доступу: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc/video_iv_universal.php

2. Жежера В. Як приймався IV Універсал, який проголосив незалежність України у 1918 році [Електронний ресурс] / Жежера В. // Україна. Історія великого народу – Режим доступу: <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/ukra-na-p-d-chas-revoluts-1905-1907-rr/yak-priy mavsy a-iv-universal-yakyy-progolosyv-nezalezhnist%60-ukrayiny-u-1918-rotsi/>

3. Зінченко О. Незалежність №1: Коли Грушевський насправді її оголосив, чому Винниченко сумнівався, а Єфремов був проти [Електронний ресурс] / Зінченко О. // Історична правда. – 2015. – 26. 01. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2015/01/26/146960/>

4. Ісаюк О. Забута незалежність. За один рік до Соборності [Електронний ресурс] / О. Ісаюк // Історична правда. – 2012. – 22. 01. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/columns/2012/01/22/69636/>

5. Чоп Г. П'ять спроб України оголосити незалежність: від Центральної Ради до ОУН [Електронний ресурс] / Г. Чоп. // IPress.ua. – Режим

диспуту: http://ipress.ua/articles/pyat_sprob_ukrainy_progolosyty_nezalezhnist_vid_tsentralnoi_rady_do_oun_26149.html